

- специфікою проходження від джерел до споживача;
- особливостями обробки, використання і правового регулювання;
- специфікою суб'єкта отримання;
- здатністю об'єктивно відображати реальні факти, явища (процеси), обставини, що мають значення для боротьби зі злочинністю.

Підсумовуючи викладене, ми вважаємо, що оперативно-розшукова інформація – це різноманітні фактичні дані, отримані суб'єктом системи ОРД за допомогою управління її силами, засобами, методами, обсяг і зміст яких усуває невизначеність і забезпечує функціонування даної системи у вирішенні завдань, що стоять перед оперативними підрозділами ОВС у боротьбі зі злочинністю.

Список літератури: 1. Философский словарь. М., 1991. 2. Винер Н. Кибернетика и общество. М., 1958. 3. Суханов А. П. Мир информации (история и перспективы). М., 1986. 4. Энциклопедический словарь. М., 1953. Т. 1. 5. Воробьев Г. Г. Твоя информационная культура. М., 1988. 6. Тарасенко Ф. П. К определению понятия «информация» в кибернетике // Вопросы философии. 1963. № 3. 7. Новик Н. Б. Кибернетика. Философские и социологические проблемы. М., 1978. 8. Акчурин И. А. Теория элементарных частиц и теория информации // Философские проблемы физики элементарных частиц. М., 1978. 9. Павлов Т. Д. Информация, отражение, творчество // Теория отражения и современная наука. М., 1966. 10. Украинцев Б. С., Платонов Г. В. Проблемы отражения в свете современной науки // Теория отражения и современная наука. М., 1966. 11. Свириденко С. С. Современные информационные технологии. М., 1989. 12. Афанасьев В. Г., Уреул А. Д. О сущности, видах, свойствах и функциях социальной информации // Научное управление обществом. Вып. № 11. М., 1977. 13. Бедняков Д. И. Непроцессуальная информация и расследование преступлений. М., 1991. 14. Афанасьев В. Г. Социальная информация и управление обществом. М., 1975. 15. Коршунов А. М., Мантанов В. В. Теория отражения и эвристическая роль знаков. М., 1974. 16. Вольтер Ф. М. Философские сочинения. М., 1989. 17. Философский словарь. М., 1991. 18. Осипов Ю. М. Опыт философии хозяйства. М., 1990. 19. Михайловская И. Б., Алиев М. М. Информация в процессе целеполагания // Интенсификация информационного обеспечения управления в ОВД. М., 1992. 20. Ожегов С. И. Словарь русского языка. М., 1987. 21. Белкин Р. С. Криминалистика. М., 2001. 22. Афанасьев В. Г. Системность и общество. М., 1980. 23. Афанасьев В. Г. Общество: системность, познание, управление. М., 1981. 24. Философский энциклопедический словарь. М., 1989. 25. Венгеров А. Б. Право и информация в условиях автоматизации управления: теоретические вопросы. М., 1978. 26. Закон України «Про інформацію» // ВВР України. 1992. № 48. Ст.650. 27. Овчинский С. С. Оперативно-розыскная информация. Проблемы теории и практики. М., 1976. 28. Синилов Г. К. Основы оперативно-розыскной деятельности советской милиции. М., 1975. 29. Лукашов В. А. Оперативно-розыскная деятельность органов внутренних дел: Введение в курс. К., 1976. 30. Тищенко В. Н. Теоретические основы и проблемы совершенствования информационного обеспечения аппаратов уголовного розыска оперативно-розыскной информацией. М., 1980.

Надійшла до редколегії 02.11.07

О. М. Храмцов

ПОГРОЗА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ (ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ)

Найбільш поширеним проявом кримінального психічного насильства є погроза. Незважаючи на велику кількість наукових праць, які присвячені кримінально каранним погрозам, немає єдності дум-

мок стосовно поняття погрози в кримінальному праві, її юридичних та фактичних ознак. Особливо це стосується такої важливої ознаки погрози, як її реальність. У науці кримінального права в останній час мають місце протилежні позиції стосовно того, чи є реальність погрози об'єктивною чи суб'єктивною її характеристикою. Саме цій проблемі присвячена робота. Автор подає власну позицію стосовно фактичних і особливо юридичних ознак кримінально караної погрози і урахування їх під час вирішення питання про кримінальну відповідальність особи та кваліфікацію її дій.

Ще І. Я. Фойницький вказував на те, що погроза є навмисним стращенням людини заподіянням їй якого-небудь протизаконного зла. Він справедливо наголошував на тому, що не слід погрозу розглядати як виявлення умислу або замах на заподіяння такого зла, тому що особа може і не мати бажання вчинити його, а також тому, що зло, яким погрожують, може бути протизаконним, але не злочинним. На його думку, не можна відносити погрозу до образи честі, тому що в погрозі може і не знаходити свій прояв посягання на честь або добре ім'я певної людини. Сутність погрози полягає у впливі на психічну сторону того, кому погрожують, у збуджуванні в ньому страху і в примусі його до якоїсь дії або бездіяльності. Погроза може бути засобом вчинення якого-небудь іншого злочинного діяння або створює самостійне злочинне діяння проти особистої свободи [1, с. 34]. Вчений справедливо вказує на об'єкт злочину – свободу особи, але це не завжди єдиний об'єкт. Внаслідок погрози, яка не має інструментальної мотивації (не має за мету спонукати потерпілого до певних дій або бездіяльності) може бути заподіяна шкода як фізичному, так і психічному здоров'ю потерпілого.

У працях юристів дореволюційного періоду погроза поділялася на два види: неминучу (при розбої) та звичайну (при вимагательстві) [2, с. 201]. У першому випадку погроза неминуча, на думку потерпілого, може перейти у вбивство або у фізичне насильство. Звичайна погроза ж істотно обмежує варіанти поведінки потерпілого.

У кримінальному праві в поняття погрози різними авторами вкладається різний зміст. Одні автори вважають, що погроза є примусом [3, с. 4]. Інші під погрозою розуміють залякування [4, с. 4; 5, с. 31]. Треті ототожнюють погрозу застосуванням фізичної сили з психічним насильством і розуміють під такою погрозою протиправний вплив, який спрямований на психіку іншої особи з метою придушення та підкорення його волі винного шляхом залякування застосуванням фізичної сили [6, с. 23]. Четверті під погрозою розуміють такий психічний вплив на іншу особу, який здійснює порушення свободи її волевиявлення або заподіяння психічної травми [7, с. 199]. П'яті – зовнішнє вираження наміру завдати шкоди [8, с. 625; 9, с. 99; 10, с. 130; 11, с. 65; 12,

с. 45]. Шості вказують на те, що погрозу можна поділяти на погрозу як діяння і погрозу як наслідок злочину [13, с. 67].

О. Коростильов пропонує під погрозою-діянням розуміти психологічний вплив на окрему особу, групу осіб, суспільство в цілому, який полягає у виявленні суб'єктивної рідущості завдати шкоди та реальної можливості її завдання. У свою чергу, погроза в складі поставлення в небезпеку є конструктивною ознакою складу злочину, тобто наслідок, який характеризується реальною можливістю завдання шкоди, що супроводжується психічним впливом на особу (осіб), які виступають об'єктом погрози, у випадку його (їх) обізнаності про цю погрозу [14, с. 37].

Незважаючи на певну різницю, представники всіх цих підходів визнають той факт, що погроза здійснює вплив на психіку іншої людини шляхом повідомлення їй певної інформації з метою примушування до певних дій (бездіяльності), збудження почуття страху або спричинення психічної травми.

Важливими питаннями для характеристики погрози є: об'єкт погрози; обов'язкові ознаки кримінально караної погрози.

Стосовно об'єкта погрози в науці кримінального права немає єдності думок. З точки зору одних авторів, погроза вбивством, нанесенням тяжких тілесних ушкоджень або знищенням майна не завжди відноситься до насильницьких злочинів, тому що залякування пошкодженням майна не спрямоване на нанесення шкоди здоров'ю або тілесній недоторканості людини. Тому об'єктом таких погроз слід визнавати громадський порядок [15, с. 388]. Інші вважають об'єктами погрози вбивством, завдання тяжких тілесних ушкоджень або знищення майна громадський порядок та громадську безпеку [16, с. 356].

На нашу думку, об'єктом погрози є саме особа. Але в деяких злочинах особа виступає додатковим обов'язковим об'єктом. Наприклад, ст. 398 «Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи»; ст. 345 «Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу» КК України тощо. Але це не змінює спрямованості погрози, як, до речі, й інших проявів кримінального психічного насильства. Усі вони спрямовані на особу потерпілого.

Але в юридичній літературі присутні також інші точки зору. Так, В. П. Петруньов вважає, що погроза вбивством здійснює посягання на життя, а погроза підпалом – на майнові відносини [17, с. 14]. Такої ж позиції дотримується і український законодавець, який ст. 195 КК «Погроза знищення майна» вмістив у розд. VI Особливої частини «Злочини проти власності». Цю точку зору підтримує і Г. А. Заїдов, який вважає, що суспільна небезпека погрози полягає не тільки в бажанні вплинути на психіку потерпілого, а, головним чином, у наявності умислу на вчинення вбивства, якщо він виражається в тій чи іншій формі [18, с. 20]. Його під-

тримує І. А. Петін, який вважає, що під погрозою насильства розуміється прояв у різній формі бажання (наміру) до вчинення тих же дій до початку їх реального виконання [19, с. 71].

Але автор не може з цим погодитись. Фактично цими вченими кримінально караною визнається погроза у зв'язку з тим, що в ній виявляється умісел на вчинення злочину. А це суперечить принципам кримінального права. Автор погоджується з А. В. Сердюком, який вважає, що сутність посягання при погрозі полягає в тому, що метою її є душевний спокій потерпілого, нанесення йому психічної травми або придушення свободи її волевиявлення. Небезпека для життя виникає лише в тому випадку, якщо винний спробує реалізувати погрозу, але це вже інше питання і інший злочин. Зміст погроз має значення лише для оцінки ступеня її суспільної небезпеки, ступеня їх негативного впливу на психіку [7, с. 195]. О. В. Бойко справедливо наголошує на тому, що погрозу можна вважати насильством проти особи, до якої вона звернена. Погрози являють собою повідомлення (явні або приховані), які сигналізують про можливі шкідливі наслідки для іншого, якщо цей інший не виконає певних умов. Існують і безумовні погрози, які мають реально лише одну функцію – функцію сигналу про потенційну деструкцію [20, с. 63]. Такої ж позиції дотримується і Ю. М. Антонян. Він вважає, що у випадках погрози є наявність агресії, тому що здійснюється руйнівний вплив на психіку тієї людини, якій була адресована погроза, при цьому досить часто принижується честь та гідність. Немає значення, що об'єкт погрози не звернув на неї уваги, зневажає нею, взагалі нічого не помітив [21, с. 40–41].

На цьому наголошував і М. С. Таганцев, який писав, що сутність погрози полягає у впливі на психічну діяльність того, кому погрожують [22, с. 40–41].

Тому об'єктом кримінально караних погроз слід визнавати саме особу. І тому є невірним вміщення ст. 195 КК «Погроза знищення майна» в розд. VI Особливої частини КК України «Злочини проти власності». Таким чином, ст. 129 КК України повинна бути доповнена і викладена в новій редакції: «Погроза вбивством, заподіянням тяжких тілесних ушкоджень, знищення чужого майна шляхом підпалу, вибуху або іншим загально небезпечним способом, якщо були реальні підстави побоюватися цієї погрози». Вона повинна бути вміщена в розд. II Особливої частини КК України «Злочини проти життя та здоров'я особи». До речі, саме так робить в багатьох країнах Європи та СНД.

Перейдемо тепер до аналізу ознак погрози як суспільно небезпечного діяння. Вченими виділяються загальні та особливі ознаки погрози. В. В. Іванова до загальних ознак погрози насильством відносить: факт залякування потерпілого застосуванням фізичного насильства; дійсність погрози застосування насильства. Особ-

ливими ознаками погрози вона визнає: реальність здійснення такої погрози; момент здійснення такої погрози (зараз, у майбутньому); інтенсивність погрози [23, с. 33].

А. Д. Гаухман відносить момент здійснення погрози також до особливих ознак, які характеризують погрозу як елемент конкретного складу злочину, на відміну від загальних ознак, які притаманні будь-якій погрозі. Саме ця ознака, на його думку, дає можливість розмежовувати насильницький грабіж, розбій та вимагательство [5, с. 32]. Такої ж думки дотримувалась Р. А. Левертова, яка вказувала на те, що наявність не є постійною якістю погрози, тому що «погроза може бути наявною в складі розбою і не бути такою в складі вимагательства» [24, с. 14]. Її підтримує і М. І. Панов [25, с. 33].

О. Коростильов справедливо вважає, що зміст поняття «погроза» дає підстави зробити висновок про те, що погроза включає в себе небезпеку як реальну можливість її здійснення. Ця можливість визначається сукупністю об'єктивних (час, місце, спосіб, обстановка, засоби вчинення злочину, кількість осіб, які погрожують, попередні взаємовідносини винного та потерпілого тощо) та суб'єктивних (сприймання потерпілим погрози, усвідомлення цього факту винним, характеристики особи винного та потерпілого тощо) факторів. Визнання погрози різновидом психічного насильства не викликає сумнівів. Вчений виділяє наступні ознаки погрози, до яких відноситься реальна можливість завдання шкоди (реальність) та психічне насильство [14, с. 37].

У теорії кримінального права виділяють ще декілька ознак погрози: інформаційність, наявність, дійсність, конкретність тощо [26, с. 4]. Ми розділяємо таку позицію. На нашу думку, важливою ознакою кримінально караной погрози є форма її зовнішнього прояву. Це може бути лише інформаційна форма. Найбільш важливою, основною ознакою погрози є її реальність. Ще І. Я. Фойницький вважав, що як посягання на свободу, погроза повинна бути настільки значною, щоб викликати у того, кому погрожують, яке-небудь побоювання, страх. Хоча за наявності цієї зовнішньої ознаки не потребується вже встановлення в кожному конкретному випадку внутрішнього значення погрози для того, кому погрожують, її властивості викликати в нього побоювання, однак ця умова до певної міри припускається самим поняттям погрози як побоювання, тобто спроби викликати страх [1, с. 33]. М. М. Плєц вказував на те, що погроза повинна бути настільки дійсною та наявною на думку того, кому погрожують (не важливо, чи здійсниться вона насправді), щоб вона йому не залишала ніякої свободи, знову ж, на його думку [2, с. 201]. В. В. Єраксин вважає, як і більшість вчених, що погроза повинна усвідомлюватись потерпі-

лим як така, що є реально здійсненою, рівнозначною фізичному насильству [27, с. 41–42].

Однак на практиці зустрічаються випадки, коли погроза або її суспільно небезпечний характер не сприймається потерпілим, наприклад душевнохворим або, навпаки, викликає страх у особи в силу її надмірної вразливості. Тому ми погоджуємося з авторами, які вважають, що в тих випадках, коли потерпілий не може сприймати факт погрози, її характер повинен оцінюватися незалежно від цього сприйняття [28, с. 16]. До того ж, як справедливо повідомляє Г. К. Костров, як об'єктивна якість діяння здатність погрози викликати впевненість в її здійсненності у особи, якій вона адресована, охоплюється суб'єктивною стороною злочину [4, с. 8–9]. Ми вважаємо, що той факт, усвідомлював чи не усвідомлював потерпілий дії винної особи, не виключає суспільної небезпечності та протиправності погрози. Достатньо того, що можливість та ймовірність реалізації погрози впливає з тих обставин, які винний доводить до потерпілого.

Стосовно визначення ознак погрози в науці кримінального права немає єдності думок. Так, Р. А. Левертова, вказуючи на обставини, що визначають реальність погроз, на перше місце ставить обставини, які характеризують погрозу як суспільно небезпечне діяння. Тобто вона вважає не реальність погроз ознакою суспільної небезпеки, а навпаки [24, с. 7]. О. Ф. Єфімов основною ознакою погрози вбивством називає тільки наявність у винного можливості її здійснення [29, с. 40].

М. В. Стерехов вважає, що критеріями реальності погроз виступають наступні: зовнішнє вираження рішучості винного їх реалізувати, наявність зовнішніх умов, які дозволяють здійснити цю реалізацію, і усвідомлення потерпілим змісту погрози. До допоміжних критеріїв він відносить глибину конфлікту між тим, хто погрожує, і потерпілим, особу винного та інші подібні моменти, які в поєднанні з вказаним вище можуть полегшити вирішення питання про реальність погрози [3, с. 18].

Е. Ф. Побегайло та В. П. Ревін також наголошують на тому, що на практиці певну складність викликає тлумачення поняття «реальність погрози» як основної умови кримінальної відповідальності. Вони вважають, що під час вирішення цього питання слід виходити з того, що реальність погрози пов'язується, передусім, з наявністю об'єктивних підстав побоюватись приведення її у виконання; суб'єктивне її сприйняття потерпілим відіграє підпорядковану роль [30, с. 24].

І. А. Петін вважає, що погроза для потерпілого повинна мати як суб'єктивний, так і об'єктивний характер. Інакше у випадках надзвичайно нестійкої психіки потерпілого можливе об'єктивне

ставлення до кримінальної відповідальності суб'єкта за дії та наслідки, які не є суспільно небезпечними [19, с. 45].

Г. А. Кригер до обов'язкових ознак психічного насильства і такого його прояву, як погроза, відносить сприйняття потерпілим, коли погроза є такою для нього, що може бути здійснена насправді [31, с. 19].

А. В. Сердюк наголошує на тому, що під час теоретичного дослідження реальності погрози необхідно виходити з того, що вона, по-перше, є лише одним із факторів, який разом з іншими визначає її суспільну небезпечність. По-друге, ця реальність полягає не у внутрішній готовності, а у зовнішній демонстрації цієї готовності, в її об'єктивній впевненості для потерпілого. Дійсний умисел на вбивство, який полягає в погрозі, може бути встановлений тільки під час розслідування цього злочину і повинен ураховуватися як самостійний фактор, який впливає на суспільну небезпеку погрози та на організацію профілактичних заходів для запобігання вбивству. Під реальністю погрози вчений розуміє такий об'єктивний фактор, який разом з іншими впливає на психіку потерпілого тим, що запевняє його в можливості та невідворотності здійснення цієї погрози і тим самим впливає на ступінь небезпеки даного діяння і на визнання або невизнання його злочином. До факторів, які є ознаками реальності погрози, він відносить: 1) серйозність причин, які викликають погрозу вбивством або завданням шкоди, яка є небезпечною для здоров'я; 2) зовнішня активність прояву погрози; 3) наявність у винного можливості її здійснення; 4) обставини, які характеризують особу винного; 5) обставини, які характеризують особу потерпілого. На його думку, серйозність підстав конфлікту, в свою чергу, визначається багатьма факторами, які характеризують відносини між винним та потерпілим, і може оцінюватися лише у зв'язку з цими факторами. Тому саме серйозна причина, яка викликала погрозу, без урахування вказаних обставин не визначає реальності погрози [7, с. 202–203].

Автор цієї роботи погоджується з такою позицією. Реальність погрози є саме об'єктивною ознакою, яка характеризує погрозу як кримінально каране діяння. Той факт, що потерпілий усвідомлював чи не усвідомлював дії винної особи, не виключає протиправності та суспільної небезпеки самої погрози. Достатньо того, що можливість та ймовірність реалізації погрози впливає з тих обставин, які винний доводить або робить спробу довести до відома потерпілого.

Слід зазначити, що в літературі зустрічається думка про те, що реальність у погрозі вбивством є ознакою суспільно небезпечних наслідків, що дозволяє відносити цей злочин до злочинів з матеріальним складом. Наслідками є той страх, який відчуває потерпілий внаслідок погрози на його адресу [32, с. 95–96]. Ми не можемо

погодитись з цією позицією. Більшість потерпілих від таких злочинів не відчували страху за своє існування, незважаючи на те, що погроза на їх адресу була реальною.

Окрім реальності як головної, але не єдиної ознаки погрози, важливе значення мають і інші. Суттєвою ознакою є інтенсивність психічного насильства при погрозі. Вона визначається змістом погрози, характером вимог до потерпілого. Погроза може бути спрямована виключно на нанесення потерпілому психічної травми, наприклад за мотивами помсти вона не матиме ніяких вимог до потерпілого. Суспільна небезпечність таких погроз є вищою, ніж при погрозах, які поєднані з певними вимогами (розбій, грабіж, вимагательство. У потерпілого в останньому випадку є вибір, наприклад, між здоров'ям та власним майном.

Позиція автора не є беззаперечною і може викликати певні зауваження, але, на наш погляд, вже давно назріла необхідність єдиного підходу до застосування кримінально-правових норм про погрози. Це дозволить не тільки притягти до відповідальності винних осіб, а і попередити більш небезпечні злочини проти особи, з якими погрози мають тісний зв'язок. У наступних роботах автором будуть пропонуватися зміни до кримінального законодавства про погрози з урахуванням вищенаведених положень та позицій.

Список літератури: 1. Фойницький И. Я. Уголовное право. Посягательства личные и имущественные. СПб., 1907. 2. Плец М. М. Шантаж // Журнал Министерства Юстиции. 1905. №5; 3. Стерехов Н.В. Ответственность за угрозу по советскому уголовному праву: Автореф. дис. канд. юрид. наук. Свердловск, 1972. 4. Костров Г. К. Уголовно-правовое значение угрозы: Автореф. дис.... канд. юрид. наук М., 1970. 5. Гаухман Л. Д. Борьба с насильственными посягательствами. М., 1969. 6. Симонов В. И., Шумихин В. Г. Квалификация насильственных посягательств на собственность. М., 2000. 7. Сердюк Л. В. Насилие: криминологическое и уголовно-правовое исследование. М., 2002. 8. Словарь по уголовному праву / Отв. ред. А. В. Наумов. М., 1997. 9. Уголовное право России. Особенная часть / Под ред. Игнатова А. Н; Красикова Ю. А. М., 2000. 10. Уголовное право. Особенная часть. / Под ред. Козаченко И. Я., Незнамовой З.А., Новосёлова Г.П. М., 2001. 11. Российское уголовное право. Особенная часть / Под ред. Журавлева М. П., Никулина С.И. М., 1998. 12. Тихомирова Л. В.; Тихомиров М. Ю. Юридическая энциклопедия / Под ред. М. Ю. Тихомирова. М., 1999; 13. Крашениников А. А. Угроза в уголовном праве России (проблемы теории и практики правового регулирования). Ульяновск, 2002. 14. Коростылёв О. Угроза в уголовном праве: понятие, виды, значение // Уголовное право. 2006. №3. 15. Советское уголовное право. Часть Особенная. / Под ред. Загородникова Н. И.; Якубовича М. И., Владимирова В. А. М., 1965. 16. Советское уголовное право. Часть Особенная / Под ред. Меньшагина В.Д., Дурманова Н.Д., Кригера Г.А. М., 1964. 17. Петрунѳв В. П. Борьба с уголовно-наказуемыми угрозами // Советская юстиция. 1975. №17. 18. Зайдов Г. А. Некоторые вопросы предупреждения убийств. Труды Ташкентской ВШ МВД СССР. Вып. 6. 1973. 19. Петин И. А. Механизм преступного насилия. СПб., 2004. 20. Бойко О. В. Насильство в сім'ї: соціологічний аналіз явища: Дис.... канд. соціолог. наук, Х., 2003. 21. Антонян Ю. М. Насильственная преступность в России / РАН УНИОН и др. М., 2001 (Актуальные вопросы борьбы с преступностью в России и за рубежом / Ред. кол. сер. Аниан Л. А. и др. М. 2001. 22. Уголовное Уложение 1903 года. СПб. 1904. 23. Иванова В. В. Преступное насилие. М., 2002. 24. Левертова Р. А. Ответственность за психическое насилие по советскому уголовному праву. Омск, 1978. 25. Панов Н. И. Квалификация насильственных преступлений. Х., 1986. 26. Мазуков С. Х. Уголовно-правовая защита личности от угрозы убийством: Автореф. дис.... канд. юрид. наук. Ростов-на-Дону, 1987. 27. Ераксин В. В.

Ответственность за грабёж. М., 1972. 28. Моисеенко Г., Степичев С. Отграничение разбоя от грабежа, соединённого с насилием // Советская юстиция. 1968. №15. 29. Ефимов А. Ф. Борьба с преступлениями против общественного порядка, общественной безопасности и здоровья населения. Минск, 1971. 30. Побегайло С. Ф.; Ревин В. П. Уголовно-правовые средства предупреждения тяжких преступлений против личности. М., 1989. 31. Кригер Л. В. Ответственность за разбой. М., 1968. 32. Абсатаров Х. Х. Угроза убийством. Уфа, 2001.

Надійшла до редакції 10.10.07

О. М. Литвинов

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства, який безпосередньо пов'язаний з процесами широких перетворень у всіх сферах соціальної практики, головним напрямком діяльності держави у галузі охорони прав, свобод та інтересів громадян стає забезпечення охоронюваних цінностей від будь-яких посягань. І небезпідставно саме протидія злочинності у цьому випадку є пріоритетною: злочини є найбільш соціально небезпечними діяннями, вони завдають шкоди життєво необхідним соціальним благам, заважають становленню та розвитку суспільних відносин.

Проблема протидії злочинності будь-якого характеру або спрямування пов'язана з соціальними факторами, адже вона має справу з певними соціальними групами або окремими індивідами та життєвими ситуаціями, до яких вони потрапляють. Протидія у цьому сенсі є цільовим актом, зорієнтованим на ті чи інші категорії людей. Вона також є специфічною соціальною системою. Її цілісне бачення та сприйняття як об'єкта відповідного соціально-правового та організаційно-управлінського впорядковуючого впливу допомагає позбавитись абсолютизації внутрішніх закономірностей її функціонування та розвитку, підміни ефективності та її критеріїв проблемами структурних та функціональних пертурбацій і виводить на значно новий рівень з'ясування ступеня відповідності впливу системи протидії злочинності на причини та умови вчинення злочинів її завданням. Як цілісна вказана система може розглядатися лише у тому випадку, коли під час її функціонування різноманітні дії державних органів та установ, громадських формувань і окремих громадян узгоджуються, як це притаманно соціальним системам та науковій організації суспільних процесів.

На підставі аналізу понятійного апарату відповідної теорії було зроблено однозначний вибір на користь саме терміна «протидія злочинності» як такого, що найбільш точно відображає кримінологічну сутність та зміст діяльності, яка лежить в його основі [1, с. 8–9].